

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

КАТRENKO АНАСТАСІЯ АНДРІЇВНА

УДК 347.122(477+4/8)

**ОХОРОНЮВАНИЙ ЗАКОНОМ ІНТЕРЕС
ЯК КАТЕГОРІЯ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ
ТА ДЕЯКИХ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН**

Спеціальність 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес;
сімейне право; міжнародне приватне право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Одеса – 2020

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі цивільного і господарського права та процесу Міжнародного гуманітарного університету Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України
КІЗЛОВА Олена Сергіївна,
Міжнародний гуманітарний університет,
завідувач кафедри цивільного
і господарського права та процесу

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
ПЛЕНЮК МАР'ЯНА ДМИТРІВНА,
Науково-дослідний інститут приватного права і
підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака,
завідувач наукового сектору проблем
договірного права;

кандидат юридичних наук, доцент
ГЛИНЯНА КАТЕРИНА МИХАЙЛІВНА,
Національний університет
«Одеська юридична академія»,
доцент кафедри цивільного права

Захист відбудеться «___» _____ 2020 року о ____ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.086.03 Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: 65009, м. Одеса, вул. Фонтанська дорога, 23.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: м. Одеса, вул. Академічна, 2.

Автореферат розісланий «___» _____ 2020 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

І.В. Лагутіна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Однією з найважливіших засад вітчизняного цивільного права України є принцип всебічного захисту цивільних прав та інтересів, який відображає і розвиває положення ст.ст. 55 та 124 Конституції України про те, що права і свободи особи захищаються судами, юрисдикція яких поширюється на будь-який юридичний спір та будь-яке кримінальне обвинувачення. Цивільний кодекс України (далі – ЦК України) став імпульсом для проведення подальших наукових досліджень у сфері приватного права, де центральне місце займає особа з її суб'єктивними правами та охоронюваними законом інтересами.

ЦК України 2003 року передбачене право кожної особи звернутися до суду за захистом свого особистого немайнового або майнового права та інтересу, значно розширено арсенал способів захисту суб'єктивних цивільних прав та охоронюваних законом інтересів судом, а також право особи звернутися за захистом до уповноваженого державного чи громадського органу або посадової особи тощо у порядку, визначеному чинним законодавством України.

Процес активного реформування чинного цивільного законодавства має супроводжуватися системним дослідженням механізму захисту цивільних прав, рівня його ефективності, стану реального забезпечення необхідним комплексом цивільно-правових засобів в умовах ринкових відносин. При цьому особливого значення набуває саме юридичне забезпечення прав, свобод та інтересів приватної особи, що є базовими цінностями у всьому світі. Саме це обумовлює необхідність більш активної адаптації законодавства України до законодавства країн ЄС, що загострює проблему пошуку шляхів його оптимізації. Розпочатий процес рекодифікації цивільного законодавства України також свідчить про необхідність оновлення наукових підходів до визначення охоронюваного законом інтересу як категорії цивільного права України з урахуванням досвіду зарубіжних країн, переважно країн-членів ЄС, у цій сфері.

У сучасній цивілістиці проблематика охоронюваного законом інтересу залишається досить актуальною з огляду на неможливість окреслення всього переліку прав, які можуть належати особі. Вирішення цього питання забезпечується категорією охоронюваного законом інтересу як передумови виникнення суб'єктивного цивільного права, виникнення, зміни та припинення цивільних правовідносин. Реалізація охоронюваного законом інтересу передбачає вчинення дій у правовому полі, що є умовою законного захисту та можливості звернутися до компетентних органів у разі виникнення незаконних перешкод з боку будь-якої іншої особи.

Окремі питання визначення категорії інтересу розглянуті в роботах таких учених, як: М.О. Барінов, І.А. Бірюков, С.М. Братусь, Т.В. Боднар, Ф.О. Богатирьов, Є.В. Вавілін, О.М. Вінник, М.В. Вітрук, І.В. Венедиктова, О.В. Власова, Ю.С. Гамбаров, К.М. Глиняна, В.П. Грибанов, А.М. Гужва, Р.Є. Гукасян, М.А. Гурвич, О.В. Дзера, Р. Ієринг, О.С. Іюффе, М.Д. Єгоров, Ю.С. Зав'ялов, Ю.О. Заїка, О.С. Кізлова, О.О. Красавчиков, Н.С. Кузнєцова, А.Є. Кубко, В.В. Луць, Р.А. Майданик, М.І. Матузов, М.С. Малєїн, О.В. Малько, Г.В. Мальцев, Д.І. Мейєр, С.В. Михайлов, Є.В. Пассек, М.В. Першин, Т.М. Підлубна, М.Д. Пленюк, І.О. Покровський, В.К. Попов, З.В. Ромовська, В.О. Рясенцев, В.Ф. Сіренко, Р.О. Стефанчук, В.В. Субочев, К.Е. Торган, Ю.В. Тихонравов, Є.О. Харитонов, Д.М. Чечот, О.І. Чепис, Н.А. Шайкєнов, Г.Ф. Шершенєвич та ін. Проте до цього часу в сучасній науці цивільного права відсутні спеціальні комплексні дослідження проблем охоронюваного законом інтересу як категорії цивільного права України та деяких зарубіжних країн.

Необхідність підвищення рівня захисту охоронюваних законом інтересів фізичних та юридичних осіб, що є обов'язковою складовою повноправного входження України в число розвинених європейських держав, обумовлює потребу звернення до зарубіжного законодавчого досвіду захисту охоронюваних законом інтересів суб'єктів цивільних правовідносин. При цьому важливим є дослідження охоронюваного законом інтересу як категорії цивільного права саме за законодавством тих країн, правові системи яких схожі з правовою системою України, враховуючи національні правові звичаї, традиції, законодавство, юрисдикційні органи, особливості правової культури, які склалися історично.

У національній судовій практиці окремі питання захисту охоронюваного законом інтересу поки що не дістали однозначного вирішення, зокрема, відсутній єдиний підхід до розуміння поняття охоронюваного законом інтересу, у зв'язку з чим реалізація принципу всебічного захисту цивільних прав та охоронюваних законом інтересів викликає певні труднощі. Аналіз судової практики свідчить про гостру потребу в наукових рекомендаціях із застосування правових механізмів цивільно-правового захисту охоронюваного законом інтересу.

Таким чином, актуальність теми дисертаційного дослідження зумовлюється необхідністю розвитку теорії цивільного права щодо поняття, порядку реалізації та захисту охоронюваного законом інтересу, а також удосконалення чинного цивільного законодавства та правозастосовної практики в цій сфері.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано в межах плану науково-дослідної роботи кафедри цивільного і господарського права та процесу Міжнародного гуманітарного університету «Приватноправова сфера України в контексті

європейської інтеграції» на 2016-2020 роки як складової комплексної теми Міжнародного гуманітарного університету «Україна і світ у контексті становлення і розвитку соціогуманітарної сфери» на 2016-2020 рр. (державний реєстраційний номер №0110U000678).

Об'єктом дослідження є цивільні правовідносини, пов'язані з реалізацією і захистом охоронюваного законом інтересу як категорії цивільного права України та деяких зарубіжних країн.

Предметом дослідження є охоронюваний законом інтерес як категорія цивільного права України та деяких зарубіжних країн.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розвиток науки цивільного права щодо охоронюваного законом інтересу, вдосконалення чинного цивільного законодавства з урахуванням позитивного законодавчого досвіду окремих зарубіжних країн та правозастосовної практики в цій сфері.

Для досягнення цієї мети в дисертації вирішувалися такі завдання:

здійснити огляд літератури з проблем охоронюваного законом інтересу як категорії цивільного права України та деяких зарубіжних країн і обрати напрями дослідження;

охарактеризувати інтерес як елемент змісту суб'єктивного права і охоронюваного законом інтересу (нематеріальний та матеріальний інтерес);

визначити поняття охоронюваного законом інтересу як категорії цивільного права України;

з'ясувати особливості охоронюваного законом інтересу як цивільно-правової категорії за цивільним правом України та деяких зарубіжних країн;

визначити форми та способи захисту охоронюваного законом інтересу за цивільним правом України та деяких зарубіжних країн;

з'ясувати поняття та сутність юрисдикційних форм захисту охоронюваного законом інтересу за цивільним правом України та деяких зарубіжних країн;

визначити особливості неюрисдикційних форм захисту охоронюваного законом інтересу за цивільним законодавством України та деяких зарубіжних країн;

охарактеризувати способи захисту охоронюваного законом інтересу в цивільному праві України та деяких зарубіжних країн;

сформулювати науково обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання охоронюваного законом інтересу як категорії цивільного права України та деяких зарубіжних країн.

Методи дослідження. Методологічну основу дисертації складає система взаємопов'язаних загальнонаукових та спеціальних методів наукового дослідження, застосування яких забезпечує достовірність знання та вирішення поставлених цілей і завдань. Під час дослідження були використані такі методи: історико-правовий, порівняльно-правовий, системно-структурний,

аналітико-синтетичний, логіко-юридичний та ін. За допомогою історико-правового методу було розглянуто становлення та розвиток законодавства щодо охоронюваного законом інтересу як категорії цивільного права України та деяких зарубіжних країн (підрозділи 1.1, 1.2). Порівняльно-правовий метод використано з метою з'ясування співвідношення охоронюваного законом інтересу як категорії цивільного права України та деяких зарубіжних країн із суміжними правовими категоріями (підрозділи 2.1, 2.2), а також здійснення порівняльно-правового аналізу цивільного законодавства України та деяких зарубіжних країн. Системно-структурний метод застосовувався при визначенні способів захисту охоронюваного законом інтересу (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3). Логіко-юридичний метод дозволив проаналізувати зміст норм чинного законодавства України, що закріплюють порядок здійснення захисту охоронюваного законом інтересу за законодавством України та деяких зарубіжних країн, виявити недоліки цивільно-правової регламентації охоронюваного законом інтересу як категорії цивільного права України та деяких зарубіжних країн (розділи 2, 3). За допомогою методу теоретико-правового моделювання сформульовано пропозиції про вдосконалення цивільного законодавства України з урахуванням позитивного законодавчого досвіду деяких зарубіжних країн (підрозділи 3.1, 3.2).

Нормативну основу дослідження становлять Конституція України, ЦК України, ЦПК України, інші акти цивільного законодавства України і деяких зарубіжних держав (Австрія, Франція, Англія, Німеччина, Швейцарія та ін.).

Емпіричну базу дисертаційного дослідження становлять рішення місцевих, апеляційних судів, розміщених в Єдиному державному реєстрі судових рішень, ухвали та постанови Верховного Суду України та Верховного Суду (2010-2019 рр.).

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація є першим у вітчизняній науці цивільного права спеціальним комплексним дослідженням охоронюваного законом інтересу як категорії цивільного права України та деяких зарубіжних країн.

У межах здійсненого дослідження одержано такі результати, що мають наукову новизну:

вперше:

встановлено, що інтерес є спонукальною причиною здійснення суб'єктом цивільних правовідносин суб'єктивних цивільних прав, виходячи з об'єктивних можливостей такого суб'єкта. У даному контексті інтерес є цивільно-правовою категорією, оскільки дає змогу розкрити внутрішній механізм здійснення суб'єктивного цивільного права;

визначено поняття охоронюваного законом інтересу як усвідомленої правової поведінки зацікавленої особи в цивільно-правових відносинах,

зумовленої її внутрішніми переконаннями та прагненням на досягнення поставлених цілей щодо задоволення своїх власних потреб в отриманні певних благ матеріального або нематеріального характеру, що не має прямих заборон у досягненні таких благ, а також які, у разі наявності перешкод на шляху задоволення потреб особи, забезпечуються захистом у передбачених законом формах;

зроблено висновок, що охоронюваний законом інтерес має дві форми вираження: одна з них – суб'єктивні права, інша – суб'єктивні інтереси, які не опосередковані конкретними правовими нормами, але через певні правові передумови піддаються правовому регулюванню і є об'єктами правової охорони та захисту;

з'ясовано, що в деяких країнах ЄС (Австрія, Німеччина, Франція, Італія, Швеція тощо) умови публічного порядку і охоронюваного законом інтересу (законного інтересу) часто використовуються, хоча їх застосування та розуміння їх значення не однозначні. На міжнародному рівні однією з причин цієї частоті неузгодженості в розмежуванні між термінами «публічна політика» (*ordre public*) та «законний інтерес, що охороняється» – це розбіжна сфера значення публічної політики у цивільному праві зокрема та у праві взагалі. Хоча у цивільному законодавстві країн ЄС застосовуються принципи законного інтересу, що охороняється законом, для формування основ правової системи та соціального замовлення, державна політика в Німеччині, Франції, Італії, Іспанії, Швеції тощо у загальноправовому розумінні представляє набагато ширшу законодавчу категорію. Охоронюваний законом інтерес і державна політика, таким чином, є категоріями, які набагато ближче одна до одної в країнах ЄС системи загального права, ніж у цивільному праві України;

зроблено висновок, що в основі охоронюваного законом інтересу як категорії цивільного права лежать потреби, які формують його структуру і які спонукають особу, групу осіб, суспільство і, нарешті, державу здійснювати певні дії, в тому числі юридичні, або утримуватися від них, з метою задоволення цих потреб через вступ в уже існуючі цивільні правовідносини, або спрямовані на їх виникнення, зміну або припинення;

встановлено, що законодавче визначення поняття «інтерес» у широкому розумінні у нормативно-правових актах інших країн вже само по собі є гарантією його реалізації, оскільки наявність правової категорії «інтерес» у сфері захисту цивільних прав створює умови для втілення їх в життя;

зроблено висновок, що в більшості європейських країн на законодавчому рівні встановлені гарантії захисту охоронюваного законом інтересу, у зв'язку з чим суди при здійсненні правосуддя повинні захищати охоронювані законом інтереси осіб, не допускати порушень демократичної законності та усувати конфлікти між суспільними та приватними інтересами;

запропоновано внести зміни та доповнення до частини другої ст. 15 ЦК України і викласти її в такій редакції:

«2. Кожна особа має право на захист свого інтересу, який не суперечить загальним засадам цивільного законодавства.

Охоронюваний законом інтерес – це передбачене законом прагнення особи, що не суперечить засадам цивільно-правового регулювання, щодо ефективної реалізації своїх повноважень, які не визначені як суб'єктивні права особи та відмінні від них»;

удосконалено:

наукову тезу про об'єктивно-суб'єктивну природу охоронюваного законом інтересу в цивільному праві в частині виокремлення додаткових об'єктивних і суб'єктивних чинників порушення прав та охоронюваних законом інтересів;

наукове положення про ознаки охоронюваного законом інтересу як категорії цивільного права, що застосовується для фізичних та юридичних осіб, в частині розширення переліку зазначених ознак, а саме: 1) усвідомлена та правова поведінка особи; 2) прагнення особи на досягнення поставлених цілей щодо задоволення своїх потреб (матеріальних та/або нематеріальних); 3) відсутність прямих заборон у досягненні зазначених цілей; 4) забезпечення захистом у передбачених законом формах;

науковий висновок про доцільність заміни використовуваних понять у ч. 2 ст. 15 ЦК України – «інтерес» і ч. 2 ст. 424 ЦК України – «законний інтерес», визначення яких відсутнє у законодавстві України, єдиним терміном «охоронюваний законом інтерес», оскільки він враховує інтереси, які захищаються законом, з метою усунення розбіжностей у судовій практиці і правовій доктрині. Доведено некоректність застосування в цивільному законодавстві (в тому числі у ЦК України) терміну «законний інтерес», оскільки він припускає законні мотиви, які по суті можуть бути не правовими;

дістало подальшого розвитку:

наукове положення про співвідношення охоронюваного законом інтересу з суб'єктивним цивільним правом. Обґрунтовано, що юридична дефініція «охоронюваний законом інтерес» є метою і передумовою виникнення і реалізації власне суб'єктивного права, має на увазі спонукальні мотиви і прагнення до користування матеріальним або нематеріальним благом, діє як регулятор, за допомогою своїх функцій забезпечує законну охорону інтересів – гарантію розвитку суспільства і держави;

наукова теза про способи захисту охоронюваних законом інтересів, не опосередкованих суб'єктивними цивільними правами, в частині конкретизації таких способів захисту цивільних прав та охоронюваних законом інтересів, як визнання недійсним акту державного органу або органу місцевого самоврядування, відшкодування збитків, самозахист.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що висновки і пропозиції, сформульовані в дисертації, можуть бути використані у:

науково-дослідній діяльності – для подальшої розробки теоретичних і практичних проблем правового регулювання охоронюваного законом інтересу як категорії цивільного права;

правотворчій діяльності – для вдосконалення чинного цивільного законодавства України в сфері охоронюваного законом інтересу з урахуванням позитивного законодавчого досвіду окремих зарубіжних країн;

правозастосовній діяльності – для вдосконалення практики застосування актів чинного цивільного законодавства України в частині реалізації та захисту охоронюваного законом інтересу;

навчальному процесі – при викладанні навчальних дисциплін «Цивільне та сімейне право України», «Договірне право», «Проблеми цивільного права», а також при підготовці підручників, навчальних посібників, практикумів із зазначених дисциплін, тематики кваліфікаційних робіт.

Апробація результатів дослідження. Результати дисертаційного дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри цивільного і господарського права та процесу Міжнародного гуманітарного університету.

Основні положення дисертації доповідалися на: Інтернет-конференції «Речові права в праві та законодавстві» (м. Одеса, 27 листопада 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Римське право та сучасність» (м. Одеса, 19 травня 2018 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні правові системи світу: тенденції та фактори розвитку» (м. Запоріжжя, 23-24 серпня); Міжнародній науково-практичній конференції «Пріоритету розвитку юридичних наук у ХХІ столітті» (м. Одеса, 12-13 квітня 2019 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток державності та права в Україні: реалії та перспективи» (м. Львів, 20-21 вересня 2019 р.).

Публікації. Основні теоретичні та практичні висновки, положення та пропозиції дисертаційного дослідження викладені у 13 публікаціях, у тому числі 8 наукових статтях, опублікованих у фахових виданнях, перелік яких затверджено МОН України, 2 наукових статтях, опублікованих у зарубіжних періодичних виданнях з юридичного напрямку, а також у 5 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації зумовлені її метою та завданнями. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які містять сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (282 найменування), додатку. Загальний обсяг дисертації становить 201 сторінку, з них основного тексту – 174 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **Вступі** обґрунтовується актуальність теми дисертації, визначаються зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, мета, завдання, об'єкт, предмет дослідження, висвітлюються наукова новизна одержаних результатів та їх практичне значення, зазначається про апробацію результатів дослідження, публікації, структуру та обсяг дисертації.

Перший розділ «Огляд літератури за темою та вибір напрямів дослідження» складається з двох підрозділів та присвячений постановці проблеми та дослідженню стану її вивчення.

Підрозділ 1.1. «Огляд літератури за темою дисертаційного дослідження» присвячений аналізу наукових праць правознавців, які спеціально або опосередковано торкаються досліджуваних питань.

Проблемам визначення поняття законного інтересу, охоронюваного законом інтересу, їх захисту присвячені наукові праці таких дослідників, як: І.В. Венедіктова, Ю.С. Гамбаров, М.А. Гурвіч, А.І. Дришлюк, Р. Ієрінг, П. Лабанд, Т.В. Ламм, Я.М. Магазинер, В.А. Рясенцев, В.І. Ремнев, Е.А. Крашенинников, А.В. Малько, О.О. Первомайський, А.Л. Ткачук, К.С. Юдельсон, Є.О. Харитонов, Д.М. Чечот, Г.Ф. Шершеневич та ін.

Серед досліджень зазначених проблем слід назвати дисертації таких учених, як: Д.М. Чечот «Проблеми захисту суб'єктивних прав і інтересів в порядку непозовних проваджень радянського цивільного процесу» (1969); Р.Є. Гукасян «Проблема інтересу в радянському цивільному процесуальному праві» (1971); Є.Є. Богданова «Захист прав та інтересів в договірних відносинах» (2008); І.В. Венедиктова «Захист охоронюваних законом інтересів у цивільному праві» (2014) тощо. Проте спеціальних наукових досліджень охоронюваного законом інтересу як правової категорії за цивільним правом України та окремих зарубіжних країн у вітчизняній науці до цього часу не проводилося. Розпочатий процес рекодифікації цивільного законодавства України вимагає перегляду існуючих правових конструкцій та категорій, зокрема, охоронюваного законом інтересу як категорії цивільного права України з урахуванням законодавчого досвіду окремих зарубіжних країн.

Зазначено, що дослідження категорії охоронюваного законом інтересу зачіпає не тільки правові аспекти реалізації прагнень суб'єктів до задоволення своїх потреб, але й безпосередньо стосується сутності права і діалектики його взаємодії з інтересами інших осіб.

У **підрозділі 1.2. «Інтерес як елемент змісту суб'єктивного права і охоронюваного законом інтересу (нематеріальний та матеріальний інтерес)»** встановлено, що одним із проблемних для юридичної науки є питання щодо визначення поняття законного інтересу та його співвідношення з суб'єктивними правами та юридичними обов'язками, що зумовлено в першу

чергу тим, що в чинному законодавстві України термін «законний інтерес», незважаючи на поширене його застосування, офіційно не закріплений, хоча у теорії права точаться дискусії щодо визначення змісту та сутності досліджуваної категорії.

Доведено, що суб'єктивні цивільні права і охоронювані законом інтереси – дві однопорядкові категорії, які є об'єктами цивільно-правового захисту.

Зроблено висновок, що все різноманіття соціального, економічного, культурного життя не завжди може знайти чітке закріплення у вигляді конкретних правомочностей, що становлять суб'єктивне цивільне право. При цьому наголошується, що законний інтерес, який також є важливим об'єктом цивільно-правової охорони дозволяє включити в сферу цивільно-правового регулювання цивільні відносини, що потребують юридичного опосередкування. Відсутність нормативно закріплених в ЦК України визначень суб'єктивного цивільного права і законного (охоронюваного законом) інтересу, що створює труднощі при спробі їх розмежування, є прогалиною в цивільному законодавстві.

Другий розділ *«Поняття та особливості охоронюваного законом інтересу як категорії цивільного права України та деяких зарубіжних країн»* складається з двох підрозділів і присвячений дослідженню поняття, ознак та особливостей охоронюваного законом інтересу як категорії цивільного права України та деяких зарубіжних країн.

У підрозділі 2.1. *«Поняття охоронюваного законом інтересу за цивільним правом України»* розглядається динаміка розвитку цивільного законодавства щодо охоронюваного законом інтересу, а також визначається поняття охоронюваного законом інтересу за цивільним правом України.

Встановлено, що охоронюваний законом інтерес: 1) має безпосередній зв'язок з нормами цивільного права, без закріплення якими він не може існувати; 2) передбачає встановлення єдиного масштабу поведінки для невизначеного кола осіб; 3) встановлює межі можливої чи належної поведінки.

На підставі визначених ознак сформульовано поняття охоронюваного законом інтересу і запропоновано закріпити зазначене поняття у частині першій ст. 15 ЦК України.

У підрозділі 2.2. *«Особливості охоронюваного законом інтересу за цивільним правом України та деяких зарубіжних країн»* звернута увага на те, що для визначення ролі категорії охоронюваного законом інтересу та її особливостей необхідно здійснити класифікацію інтересів: за видами цивільних правовідносин; за суб'єктами інтересу; за їх значенням; за ступенем досягнення правового результату тощо.

Зроблено висновок, що в доктрині цивільного права України категорії «законний інтерес» і «охоронюваний законом інтерес» необхідно розрізняти

як об'єкти правового захисту, у зв'язку з цим доцільно виокремлювати два об'єкти правового захисту: суб'єктивні регулятивні права та охоронювані законом інтереси.

Встановлено, що поняття законних інтересів у широкому сенсі збігається за обсягом із соціально-економічними (фактичними) інтересами, які не суперечать нормам права, основам правопорядку і моральним засадам суспільства. Таке розуміння законних інтересів через негативне визначення найбільше відповідає основним засадам цивільного права, що ґрунтується на диспозитивному регулюванні відносин юридично рівних суб'єктів.

На підставі аналізу законодавчих актів зарубіжних країн зроблено висновок, що зміст, який вкладає законодавець у поняття інтересу, не є однаковим. Наприклад, в Конституції Хорватії зустрічаються поняття «задоволення потреб населення», «задоволення загальних інтересів», «загальні інтереси громадян у сфері речових прав».

Відповідно до Директиви 95/46/ЄС Європейського Парламенту і Ради «Про захист фізичних осіб при обробці персональних даних і про вільне переміщення таких даних» від 24.10.1995 року обробка персональних даних розглядається як законна, якщо вона проводиться з метою захисту інтересу, який є надзвичайно важливим для життя суспільства. У зв'язку з чим можна дійти висновку про однакове розуміння в країнах ЄС законного та охоронюваного законом інтересу.

На відміну від України, у деяких зарубіжних країнах на законодавчому рівні закріплені різні інтереси суб'єктів цивільних правовідносин. Наприклад, лише в Португалії нараховується більше, ніж 10 видів інтересів (інтереси свободи, інтереси споживача, батьків, інтереси осіб похилого віку, приватні інтереси тощо). Також, на відміну від України, у зарубіжних країнах особливе значення звертається на закріплення законних та суспільних інтересів. Наприклад, відповідно до ст. 49 Конституції Португалії особи можуть подавати в органи державної влади заяви з вимогами про захист своїх інтересів, що охороняються законом. У Конституції Турецької Республіки є спеціальний розділ, присвячений законним інтересам, серед яких виокремлюються інтереси, пов'язані з використанням зони побережжя, власністю, земельною власністю та її захистом, конфіскацією та націоналізацією тощо.

Доведено, що категорія охоронюваного законом інтересу в цивільному праві України повинна використовуватися в специфічному цивільно-правовому аспекті з урахуванням юридичного значення категорії інтересу, основних засад цивільного права, але на підставі загальнонаукової категорії інтересу. Саме така позиція дає підставу для розробки визначень юридично значущих інтересів, які можна застосувати для окремих інститутів права.

Третій розділ «*Форми та способи захисту охоронюваного законом інтересу за цивільним правом України та деяких зарубіжних країн*»

складається з трьох підрозділів, у яких аналізуються юрисдикційні та неюрисдикційні форми, а також способи захисту охоронюваного законом інтересу за цивільним правом України та окремих зарубіжних країн.

У **підрозділі 3.1. «Юрисдикційні форми захисту охоронюваного законом інтересу»** зазначається, що захист суб'єктивних цивільних прав і охоронюваних законом інтересів здійснюється в передбаченому законом порядку, тобто за допомогою застосування належної форми, засобів і способів захисту.

Юрисдикційна форма захисту охоронюваного законом інтересу полягає у здійсненні відповідних дій у межах визначеної законодавством компетенції судом, органом державної влади, органом влади Автономної Республіки Крим, органом місцевого самоврядування, а також нотаріусом. У межах юрисдикційної форми захисту виділяються загальний і спеціальний порядок захисту охоронюваного законом інтересу. За загальним правилом захист цивільних прав і охоронюваних законом інтересів здійснюється в судовому порядку. Так, у законодавстві деяких зарубіжних країн (зокрема, Португалії, Швейцарії) саме на судові органи покладено захист охоронюваних законом інтересів, оскільки при здійсненні правосуддя суди повинні захищати охоронювані законом права та інтереси осіб, не допускати порушення законності, усувати конфлікти між суспільними та приватними інтересами.

Спеціальним порядком захисту цивільних прав і охоронюваних законом інтересів вважається адміністративний порядок, який здійснюється шляхом звернення до вищого органу чи посадової особи лише у випадках, передбачених законом, і є нетиповим для цивільного права. Адміністративний порядок захисту може виражатися в оскарженні дій і актів державних органів у вищестоящий стосовно них орган виконавчої влади або ж у прийнятті державними органами, наділеними відповідними повноваженнями, рішень із використанням способів захисту цивільних прав, передбачених ст. 16 ЦК України, при дотриманні процедури, встановленої нормативно-правовими актами.

У **підрозділі 3.2. «Неюрисдикційні форми захисту охоронюваного законом інтересу»** розглянуто такі неюрисдикційні форми захисту, як: 1) застосування дозволених законом заходів оперативного впливу в односторонньому порядку щодо порушника охоронюваного законом інтересу (наприклад, припинення, зміна правовідносин, переведення на попередню форму оплати); 2) самозахист охоронюваного законом інтересу.

Під самозахистом охоронюваного законом інтересу розуміється вчинення особою не заборонених законом дій фактичного порядку, спрямованих на захист її особистих та/або майнових прав і охоронюваних законом інтересів. До таких заходів захисту можна віднести застосування санкцій за порушення договірних зобов'язань (відмова контрагента від прийняття простроченої

порівняно з умовами договору продукції, одностороння зміна умов договору при порушенні з боку контрагента тощо), дії особи в стані необхідної оборони, дії особи в стані крайньої необхідності тощо.

У підрозділі визначено та проаналізовано характерні риси та загальні критерії правомірності самозахисту охоронюваного законом інтересу.

Зроблено висновок, що право учасників цивільних правовідносин на самозахист охоронюваних законом інтересів – це їх можливість у разі порушення цих інтересів або інтересу іншої особи, виникнення реальної загрози такого порушення застосувати доцільну та адекватну протидію, яка не заборонена законом і не суперечить моральним засадам суспільства та спрямована на попередження або припинення цього порушення чи ліквідацію його наслідків. Ця можливість є одним із елементів права на захист охоронюваних законом інтересів.

У підрозділі 3.2. «Способи захисту охоронюваного законом інтересу в цивільному праві України та деяких зарубіжних країн» проаналізовано сучасні підходи до визначення способів захисту охоронюваного законом інтересу.

Встановлено, що загальні положення цивільного законодавства відсилають до трьох основних підстав захисту цивільних прав: порушення, невизнання та оспорування (ч. 1 ст. 15 ЦК України). У ч. 2 ст. 15 ЦК України, коли йдеться про захист охоронюваного законом інтересу, законодавець не виокремлює аналогічних підстав для його захисту, а лише висуває вимогу, щоб цей інтерес не суперечив загальним засадам цивільного законодавства. Таке визначення конструкції інтересу створює можливість універсального її застосування щодо різних сфер цивільних відносин. Абстрактний характер інтересу зумовлює потребу у визначенні меж захисту охоронюваних законом інтересів, у тому числі у виокремленні підстав для такого захисту.

Визначено способи захисту охоронюваного законом інтересу як сукупності дій, що не суперечать чинному законодавству України і здійснюються за ініціативою зацікавленої сторони або іншої особи в їх законних інтересах з метою припинення, запобігання, усунення порушень права зацікавленої особи, відновлення (визнання) порушених (оспоруваних) прав та охоронюваних законом інтересів, а також компенсації шкоди, що викликана порушенням права та охоронюваного законом інтересу.

Встановлено, що характерними рисами способів захисту охоронюваного законом інтересу є: 1) метою їх застосування є захист цивільних прав та охоронюваного законом інтересу; 2) вибір способу захисту охоронюваних законом інтересів здійснюється безпосередньо самою зацікавленою особою; 3) вибір способу захисту порушеного права та охоронюваного законом інтересу не повинен обмежуватися переліком, визначеним законодавством; 4) вибір конкретного способу захисту охоронюваного законом інтересу

повинен визначатися специфікою інтересу, що захищається, та характером порушення.

Звернуто увагу на те, що: 1) в ЦК України зазначено, що суд може захистити цивільне право або охоронюваний законом інтерес іншим способом, ніж той, який встановлений договором або законом, тобто перелік зазначених засобів не є вичерпним; 2) всі способи, перелічені в ст. 16 ЦК України, є способами захисту суб'єктивних цивільних прав та охоронюваних законом інтересів, але деякі з них пов'язані з цивільно-правовою відповідальністю, а інші – не пов'язані з нею.

У деяких зарубіжних країнах гарантією забезпечення інтересів суб'єктів цивільних правовідносин можуть виступати не лише результати діяльності державних та суспільних органів, але й визначений законом порядок такої діяльності. При цьому межа між приватним та публічним правом може бути чітко не виражена. Так, наприклад, виокремлення у Конституції Румунії такої категорії, як «особистий інтерес» зобов'язує владу відповідно до своєї компетенції забезпечувати громадян правильною інформацією про публічні справи та проблеми, що представляють такий інтерес.

ВИСНОВКИ

У **Висновках** викладено найбільш вагомі наукові результати дисертаційного дослідження, до яких належать такі:

1. Інтерес – багатоаспектна категорія, яка містить у собі складний характер зв'язків, джерело яких пов'язане як із внутрішньою природою індивіда, так і з соціальними закономірностями. Дослідження категорії охоронюваного законом інтересу зачіпає не лише правові аспекти реалізації прагнень суб'єктів до задоволення своїх потреб, але й безпосередньо стосується сутності права і діалектики його взаємодії з інтересами осіб.

Доцільною є заміна понять, що використовуються у ч. 2 ст. 15 ЦК України – «інтерес» і ч. 2 ст. 424 ЦК України – «законний інтерес», єдиним терміном «охоронюваний законом інтерес», оскільки зазначені поняття не мають чіткої дефініції в законодавчих актах України. Слід визнати некоректність застосування (в тому числі у ЦК України) терміну «законний інтерес», оскільки він припускає законні мотиви, які, по суті, можуть бути неправовими.

2. Охоронюваний законом інтерес – це усвідомлена правова поведінка зацікавленої особи в цивільно-правових відносинах, зумовлена її внутрішніми переконаннями та прагненням до досягнення поставлених цілей щодо задоволення своїх потреб в отриманні певних благ матеріального або нематеріального характеру, що не має прямих заборон у досягненні таких благ, а також які, у разі наявності перешкод на шляху задоволення потреб особи, забезпечуються захистом у передбачених законом формах.

3. Категорії «законний інтерес» і «охоронюваний законом інтерес» необхідно розрізняти як об'єкти правового захисту, у зв'язку з чим виникає два об'єкти правового захисту: суб'єктивні регулятивні права та охоронювані законом інтереси. Під законними інтересами в широкому сенсі потрібно розуміти обидві виділені групи, а у вузькому сенсі під законними інтересами можна розуміти інтереси другої групи. У зв'язку з чим поняття законних інтересів у широкому сенсі збігається за обсягом із соціально-економічними (фактичними) інтересами, які не суперечать нормам права, основам правопорядку і моральним засадам суспільства. Таке розуміння законних інтересів через негативне визначення найбільше відповідає основним засадам цивільного права, що ґрунтується на диспозитивному регулюванні відносин юридично рівних суб'єктів.

4. Категорія охоронюваного законом інтересу в цивільному праві України повинна використовуватися в специфічному для цивільно-правової матерії аспекті з урахуванням юридичного значення категорії інтересу та основних засад цивільного права. Саме така позиція дає підставу для розробки визначень юридично значущих інтересів, які можна застосувати для окремих інститутів права.

5. У деяких країнах ЄС (Австрія, Німеччина, Франція, Італія, Швеція тощо) умови публічного порядку і охоронюваного законом інтересу (законного інтересу) часто використовуються, хоча їх розуміння та застосування не є однозначними. Одна з причин неузгодженості в розмежуванні термінів «публічна політика» (*ordrepubliec*) та «законний інтерес, що охороняється» – це розбіжності у сфері значення публічної політики у цивільному праві зокрема та у праві взагалі. Охоронюваний законом інтерес і державна політика є категоріями, які набагато ближче одна до одної в країнах ЄС системи загального права, ніж у цивільному праві України.

7. Юрисдикційна форма захисту охоронюваного законом інтересу полягає у здійсненні відповідних дій у межах визначеної законодавством компетенції судом, органом державної влади, органом влади Автономної Республіки Крим, органом місцевого самоврядування, а також нотаріусом. У межах юрисдикційної форми захисту виділяються загальний і спеціальний порядки захисту охоронюваного законом інтересу.

8. В рамках неюрисдикційної форми захисту особа, права та охоронювані законом інтереси якої порушені, може використати різноманітні способи самозахисту, якщо вони відповідають змісту права, що порушене, характеру дій, якими воно порушене, а також наслідкам, що спричинені цим порушенням.

9. Правовчасників цивільних правовідносин на самозахист охоронюваних законом інтересів – це їх можливість у разі порушення цих інтересів або інтересу іншої особи, виникнення реальної загрози такого порушення

застосувати доцільну та адекватну протидію, яка не заборонена законом і не суперечить моральним засадам суспільства та спрямована на запобігання або припинення цього порушення чи ліквідацію його наслідків. Ця можливість є одним з елементів права на захист охоронюваних законом інтересів.

Самозахист є неюрисдикційною формою захисту охоронюваних законом інтересів фізичних осіб, характерними рисами якого є: 1) самозахист здійснюється, коли порушення охоронюваного законом інтересу вже відбулося і продовжується, або (у деяких випадках) проти наявного посягання на права та інтереси уповноваженої особи (наприклад, необхідна оборона); 2) обстановка (обставини місця і часу) виключає зараз можливість звернення за захистом до компетентних державних органів, або особа, права якої були порушені, діючи своєю волею і у своєму інтересі, вибирає оперативні заходи і засоби реагування, які є більш швидкими та чутливими для порушника; 3) самозахист здійснюється, перш за все, силами самого потерпілого (суб'єкта, чиє право було порушене), що не виключає взаємодопомоги та сприяння у здійсненні захисту проти посягання з боку інших громадян і юридичних осіб; 4) самозахист не повинен виходити за межі дій, необхідних для припинення порушення і повинна бути спів розмірною порушенню за своїм способів (інакше вона може перетворитися на самоуправство або вилитися в перевищення меж необхідної оборони).

Загальними критеріями правомірності самозахисту охоронюваних законом інтересів є: а) заходи самозахисту не повинні бути заборонені законом і суперечити моральним засадам суспільства; б) заходи самозахисту мають відповідати змісту інтересу, який порушено, чи відносно якого існує реальна загроза порушення, характеру дій, якими він порушений чи якими створена загроза порушення (бути необхідними та достатніми), наслідкам порушення, які наступили або могли реально наступити.

10. Загальні положення цивільного законодавства відсилають до трьох основних підстав захисту цивільних прав: порушення, невизнання та оспорювання (ч. 1 ст. 15 ЦК України). У ч. 2 ст. 15 ЦК України, коли йдеться про захист охоронюваного законом інтересу, законодавець не виокремлює аналогічних підстав для його захисту, а лише висуває вимогу, щоб цей інтерес не суперечив загальним засадам цивільного законодавства. Таке визначення конструкції інтересу «створює можливість універсального її застосування щодо різних сфер цивільних відносин». Абстрактний характер інтересу зумовлює потребу у визначенні меж захисту охоронюваного законом інтересу, у тому числі у виокремленні підстав для такого захисту.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Катренко А.А. Інтерес як елемент змісту суб'єктивного права та охоронюваного законом інтересу (нематеріальний і матеріальний інтерес). *Юридичний вісник*. 2018. Вип. 4. С. 89-95. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/urid_2018_4_16.

2. Катренко А.А. Забезпечення приватних та публічних інтересів у шлюбному договорі. *Часопис цивілістики: наук.-практ. журн. НУ «Одеська юридична академія»*. Одеса: Фенікс, 2018. Вип. 28. С. 97-101. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chac_2018_28_22.

3. Катренко А.А. Інтерес у зобов'язаннях, що виникають у зв'язку зі створенням загрози життю, здоров'ю, майну юридичної особи. *Юридичний вісник*. 2018. Вип. 2. С. 104-110. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chac_2018_28_22.

4. Катренко А.А. Категорія «інтерес» у договірних правовідносинах. *Вісник Чернівецького факультету НУ «Одеська юридична академія»*: зб. наук. ст. Чернівці, 2018. Вип. 2. С. 75-84.

5. Катренко А.А. Інтерес як категорія цивільного права. *Часопис цивілістики: наук.-практ. журн. НУ «Одеська юридична академія»*. Одеса: Фенікс, 2018. Вип. 29. С. 97-101.

6. Катренко А.А. Структура охоронюваного законом інтересу як правовий аспект. *Юридичний вісник*. 2019. Вип. 3. С. 202-206.

7. Katrenko A. Problematic questions determining category of «interest» in civil law of Ukraine. *Jurnal juridic national: Teorie si Practica*. 2018. Bn. 4. С. 85-88.

8. Катренко А.А. Концептуальні засади щодо визначення категорії «інтерес» у цивільному праві. *Visegrad journal on human rights*. 2019. No 1 (volume 3). С. 100-105.

9. Катренко А.А. Суб'єктивна та об'єктивна природа інтересу як категорії цивільного та сімейного права України. *Речові права в праві та законодавстві: розвиток і сьогодення*: збірник матеріалів Інтернет-конференції. Міжнародний гуманітарний університет; Інститут національного та міжнародного права (м. Одеса, 27 листопада 2015 р.). Одеса, 2015. С. 113-117.

10. Катренко А.А. Категорія «інтерес» у шлюбному договорі. *Від римського права до IT-права*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Римське право та сучасність» (м. Одеса, 19 травня 2018 р.). Одеса: Фенікс, 2018. С. 170-173.

11. Катренко А.А. Особливості спорів щодо захисту прав та законних інтересів батьків на виховання дитини. *Сучасні правові системи світу*:

тенденції та фактори розвитку: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 23–24 серпня). Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація «Істина», 2019. С. 69-74.

12. Катренко А.А. Визначення юридичної природи інтересу у цивільному праві України. *Пріоритету розвитку юридичних наук у XXI столітті*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 12-13 квітня 2019 р.). Одеса: ГО «Причорноморська фундація права», 2019. С. 96-98.

13. Катренко А.А. Інтерес у договірних правовідносинах. *Розвиток державності та права в Україні: реалії та перспективи*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 20–21 вересня 2019 р.). Львів: Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2019. С. 65-67.

АНОТАЦІЯ

Катренко А.А. Охоронюваний законом інтерес як категорія цивільного права України та деяких зарубіжних країн. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. – Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2020.

Дисертацію присвячено комплексному дослідженню теоретичних і практичних проблем охоронюваного законом інтересу як категорії цивільного права України та деяких зарубіжних країн на підставі системного узагальнення чинного національного цивільного законодавства, юридичної практики та зарубіжного законодавчого досвіду.

У дисертації розглянуто становлення та розвиток законодавства про охоронюваний законом інтерес як категорії цивільного права України та деяких зарубіжних країн. Здійснено аналіз інтересу як елементу змісту суб'єктивного права і охоронюваного законом інтересу (нематеріальний і моральний інтерес). Визначено поняття та особливості охоронюваного законом інтересу як категорії цивільного права України та деяких зарубіжних країн. Досліджено форми та способи захисту охоронюваного законом інтересу як категорії цивільного права України та деяких зарубіжних країн. Розглянуті юрисдикційні та неюрисдикційні форми та способи захисту охоронюваного законом інтересу за цивільним правом України та деяких зарубіжних країн.

Сформульовано науково обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання охоронюваного законом інтересу як категорії цивільного права України та деяких зарубіжних країн.

Ключові слова: інтерес, законний інтерес, охоронюваний законом інтерес, юрисдикційні форми захисту охоронюваного законом інтересу, неюрисдикційні форми захисту охоронюваного законом інтересу, способи захисту охоронюваного законом інтересу

АННОТАЦІЯ

Катренко А.А. Охраняемый законом интерес как категория гражданского права Украины и некоторых зарубежных стран. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.03 – гражданское право и гражданский процесс; семейное право; международное частное право. – Национальный университет «Одесская юридическая академия», Одесса, 2020.

Диссертация посвящена комплексному исследованию теоретических и практических проблем охраняемого законом интереса как категории гражданского права Украины и некоторых зарубежных стран на основании системного обобщения действующего национального законодательства, юридической практики и зарубежного законодательного опыта.

В диссертации рассмотрены становление и развитие законодательства об охраняемом законом интересе как категории гражданского права Украины и некоторых зарубежных стран. Проанализирован интерес как элемент содержания субъективного права и охраняемого законом интереса (материальный и моральный интерес).

Определены понятие и особенности охраняемого законом интереса как категории гражданского права Украины и некоторых зарубежных стран.

Охраняемый законом интерес определен как осознанное правомерное поведение заинтересованного лица в гражданско-правовых отношениях, обусловленное его внутренними убеждениями и стремлением к достижению поставленных целей по удовлетворению своих потребностей в получении определенных благ материального или нематериального характера, которое не имеет прямых запретов в достижении таких благ, а также которые в случае наличия препятствий на пути удовлетворения потребностей лица обеспечиваются защитой в предусмотренных законом формах.

Определены особенности охраняемого законом интереса, которые состоят в том, что охраняемый законом интерес имеет непосредственную связь с нормами гражданского права, предусматривает установление единого масштаба поведения для определенных лиц, устанавливает границы возможного или надлежащего поведения.

Исследованы формы и способы защиты охраняемого законом интереса как категории гражданского права Украины и некоторых зарубежных стран. Определено, что в некоторых зарубежных странах гарантией обеспечения

интересов гражданских правоотношений могут выступать не только результаты деятельности государственных и общественных органов, но и определенный законом порядок такой деятельности. При этом граница между частным правом и публичным правом может быть четко не выражена.

Сделан вывод о том, что характерными чертами способов защиты охраняемого законом интереса являются: 1) целью их применения является защита гражданских прав и охраняемого законом интереса; 2) выбор способа защиты охраняемого законом интереса осуществляется непосредственно заинтересованным лицом; 3) выбор способа защиты нарушенного права и охраняемого законом интереса не должен ограничиваться перечнем, определенным законодательством; 4) выбор конкретного способа защиты охраняемого законом интереса должен определяться спецификой интереса, который защищается, и характером нарушения.

Рассмотрены юрисдикционные и неюрисдикционные формы и способы защиты охраняемого законом интереса по гражданскому праву Украины и некоторых зарубежных стран. В пределах юрисдикционной формы защиты рассмотрен общий и специальный порядок защиты охраняемого законом интереса.

Установлено, что неюрисдикционные формы защиты охраняемого законом интереса можно поделить на самозащиту гражданских прав и охраняемого законом интереса и применение дозволенных законом мер оперативного влияния в одностороннем порядке, что характерно для обязательственных правоотношений.

Сформулированы научно обоснованные предложения по совершенствованию правового регулирования охраняемого законом интереса как категории гражданского права Украины и некоторых зарубежных стран.

Ключевые слова: интерес, законный интерес, охраняемый законом интерес, юрисдикционные формы защиты охраняемого законом интереса, неюрисдикционные формы защиты охраняемого законом интереса, способы защиты охраняемого законом интереса

SUMMARY

Katrenko A.A. Interest protected by law as a category of civil law of Ukraine and some foreign countries. – Manuscript.

Dissertation for the degree of Candidate of Legal Sciences in the specialty 12.00.03 – Civil Law and Civil Process; Family Law; Private International Law. – National University “Odessa Law Academy”, Odessa, 2020.

The dissertation is devoted to a comprehensive study of theoretical and practical problems of legally protected interest as a category of civil law of Ukraine and some foreign countries on the basis of systematic generalization of current national civil legislation, legal practice and foreign legislative experience.

The dissertation considers the formation and development of legislation on the legally protected interest as a category of civil law of Ukraine and some foreign countries. Analysis of interest as an element of the content of subjective law and legally protected interest (intangible and moral interest) was carried out. The definition and features of the interest protected by law as a category of civil law of Ukraine and some foreign countries were defined. Forms and means of protection of legally protected interest as a category of civil law of Ukraine and some foreign countries were studied. Jurisdictional and non-jurisdictional forms and means of protection of the legally protected interest under the civil law of Ukraine and some foreign countries were investigated.

Scientifically substantiated proposals for improvement of legal regulation of the legally protected interest as a category of civil law of Ukraine and some foreign countries have been formulated.

Keywords: interest, legitimate interest, legally protected interest, jurisdictional forms of protection of legally protected interest, non-jurisdictional forms of protection of legally protected interest, methods of protection of legally protected interest

Підписано до друку 20.10.2020 р. Формат 60х90/16.
Ум.-друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим. Зам. № 2011-1а.

Видавець і виготовлювач ПП «Фенікс»
(Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1044 від 17.09.02).
м. Одеса, 65009, вул. Зоопаркова, 25
Тел. (048) 7777-591.